

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII LINGVISTICE ȘI LITERARE

**Biografia lingvistică.
Abordare generică și culturală**

Coordonator științific:
prof. univ. dr. Liana POP
SUCIU

Doctorand:
Maria-Magdalena SIMINA-

Cluj-Napoca
2023

Cuprins

Argument	4
I. Biografia lingvistică (BL). Tipuri, abordări	7
I. 1. Abordarea sociologică	7
I. 2. Abordarea didactică	14
I. 3. Abordare discursiv-generică în analiza discursului. Categoria de gen în AD	20
II. Corpus - descriere	30
III. Metodologie – analiza secvențială	36
IV. Abordare discursiv-generică a BL	38
IV. 1. Secvența narativă - structură generală	38
IV. 2. Genuri narativ-biografice:	
IV. 2.1. scrise: biografia literară, confesiunea literară, memoriile, „amintirile”, CV-ul	47
IV. 2.2. orale: istorie orală / „povestea vieții” (récit de vie), interviul narativ (entretien narratif)	51
IV. 3. Biografia lingvistică. Particularități generice (componente)	54
IV. 3. 1. Secvențe narative	54
IV. 3. 2. Secvențe meta- și epilingvistice	55
IV. 3.3. Secvențe descriptive și argumentative	58
IV. 3. 4. Subtipuri de biografii lingvistice scrise și orale	60
IV. 3.4.1. Monologale	60
IV. 3.4.2. Dialogale: interviul narativ	64
V. Abordare culturală	68
V.1. Aspecte interculturale și intercomunicative	68
V.1.1. Interlimba (IL)	69
V.1.2. Interferențe lingvistice	71
V.2. Șocul cultural: o imagologie fragmentată	75
V.2.1. Analiza șocului cultural pentru corpusul pe limba română	79
VI. Analiză secvențială a unui corpus pentru limba română	85
VI.1. Biografie lingvistică orală	86
VI.1.1. BL dialogală	86
VI.1.1.1 Interviuri cu specialiști	86

VI.1.1.2. Interviuri cu studenți	113
VI.1.2. Biografie lingvistică monologală	159
VI.2. Biografie lingvistică scrisă	179
VI.2.1. Chestionare cu specialiști	179
VI.2.2. Chestionare cu studenți	190
VI.2.3. Analiza utilizării secvențelor constitutive ale BL	198
Concluzii	204
Bibliografie	209
Anexe	216

Cuvinte cheie: Biografie lingvistică, analiza secvențială, gen narativ, interviu narativ, secvența meta-/epilingvistică, șoc cultural, româna ca limbă străină, statistică componențială.

În lucrarea intitulată *Biografia lingvistică. Abordare generică și culturală*, ne propunem o analiză pe mai multe paliere a biografiei lingvistice (BL) și încadrarea acesteia în genurile narativ-discursive, ca gen specific al narativului. Pertinența tezei constă în faptul că BL nu a fost abordată din punct de vedere narativ, fiind mai degrabă utilizată în domeniul didacticii, ca metodă de evaluare, sau în domeniul sociologiei, în cadrul studiului migrației. Astfel, reprezentând un teren încă neexploatat, ne propunem să aducem o perspectivă nouă asupra acestui concept, din unghiul analizei discursului, pe baza a 92 de texte orale și scrise, unde am încercat să identificăm particularitățile narrative în general și specificul genului BL.

În acest demers, lucrarea va fi alcătuită din șase capitole: I. *Biografia lingvistică (BL). Tipuri de abordări*, II. *Corpus*, III. *Analiză secvențială – Metodologie*, IV. *Abordare discursiv-generică*, V. *Abordare culturală* și VI. *Analiză secvențială a unui corpus pentru limba română*. În cadrul tezei, vom analiza BL din două puncte vedere: generic și cultural. În demersul lingvistic, vom urmări particularitățile generice ale acestor texte, iar în cel cultural vom aborda o analiză a șocului cultural.

În primul capitol, *Biografia lingvistică (BL). Tipuri de abordări*, vom discuta conceptul de BL, din perspectiva celor două domenii de cercetare, didactică și sociologie, unde fenomenul a fost deja studiat. În cadrul acestui demers, vom apela la teoriile mai multor specialiști care au dezbătut problema BL, în scopul de a avea o privire amplă asupra conceptului discutat. Mai apoi, vom aborda conceptul de BL din punctul de vedere al genurilor, mai exact al narativului, în scopul de a demonstra că textele aparținând acestei categorii sunt predominant narative.

Capitolul doi, intitulat *Corpus*, va cuprinde o descriere a corpusului de lucru, unde vom relata și vom arăta, printr-un grafic, atât factorii demografici care stau la baza formării lui, ci și motivația alegerii acestuia. De asemenea, vom descrie modalitatea de colectare a textelor, oferind explicații despre ceea ce reprezintă *interviul narativ* ca metodă de anchetă și ce presupune realizarea acestuia.

În capitolul trei, concentrat în jurul *analizei secvențiale* ca metodologie, vom explica și vom ilustra, printr-un exemplu, cum se va realiza analiza propusă, argumentând și necesitatea abordării acestui tip de abordare.

Capitolul patru, *Abordare discursiv-generică a BL*, pornește de la descrierea narativ, pentru a ajunge la prezentarea secvențelor constitutive ale textelor. În cadrul acestui demers, abordat în primul subcapitol, vom realiza o caracterizare a secvenței narrative, unde vom expune câteva teorii ale lingviștilor cu privire la narativ și. În urma sintezei acestor teorii, vom decide asupra modelului de analiză pe care îl vom aplica corpusului nostru. În al doilea subcapitol, vom expune alte genuri narativ-biografice, însoțite de exemple pe care le considerăm reprezentative, pentru a putea, apoi, observa similitudinile cu cele ale biografiei lingvistice.

Capitolul V, *Abordare culturală*, se va concentra pe aspectele intercomunicative desprinse din corpusul pentru limba română, având două subcapitole. În primul, vom prezenta câteva aspecte teoretice, însoțite de exemple preluate din corpus. Printre acestea se numără conceptele de interlimbă și de interferențe lingvistice. În al doilea, vom analiza comentariile ce conțin informații de ordin cultural desprinse din BL care au fost propuse spre analiză. Aceasta presupune plasarea fiecărui text într-una dintre etapele șocului cultural. Capitolul va fi unul concentrat asupra uneia dintre abordările, asupra BL, pe care le propunem, și anume cea culturală.

Ultimul capitol, *Analiză secvențială a unui corpus pentru limba română*, urmărește analiza textelor ce formează corpusul pentru limba română în două subcapitole; în primul, vom urmări structura BL orale, iar, în al doilea, ne vom îndrepta atenția spre cele scrise. Pentru aceasta, vom selecta o parte dintre textele care alcătuiesc corpusul (restul vor fi plasate la finalul lucrării, în secțiunea *Anexe*) și vom opera același model de analiză secvențială însoțită de graficele aferente fiecărui text, bazate pe cuantificarea cuvintelor din secvențe, împreună cu explicațiile necesare.

În următoarea parte a lucrării, *Concluziile*, vom reitera elementele esențiale ale lucrării noastre și vom prezenta rezultatele finale bazate pe analiza întregului corpus, nu doar a textelor utilizate în capitolul VI, *Analiză secvențială a unui corpus pentru limba română*, utilizând și textele conținând informații cu privire la alte limbi, nu numai la limba română. Aceste date vor fi înscrise într-un grafic, pentru a arăta care este secvența predominantă în BL, astfel demonstrând caracterul acesteia. *Concluziile* vor fi urmate de *Bibliografie*, unde vom nota sursele utilizate, atât pentru a realiza partea teoretică a tezei, cât și pentru a colecta câteva texte adăugate corpusului nostru.

Secțiunea *Anexe*, ultima parte a cercetării, cuprinde patruzeci și nouă de texte, din totalul de nouăzeci și două, asupra cărora am aplicat același model de analiză secvențială. Astfel, fiecare dintre texte a fost împărțit în secvențe, am cuantificat numărul de cuvinte și, pe baza lui, am realizat un grafic.

I. Biografia lingvistică (BL). Tipuri de abordări

Primul capitol prezintă abordări ale conceptului de biografie lingvistică, din trei perspective: narativă, sociolingvistică și didactică. Conturându-l ca un capitol predominant teoretic, ne-am propus să prezentăm cele mai importante teorii în definirea conceptului de BL.

I.1. Abordarea sociolingvistică

Sociolingvistica constituie unul dintre domeniile în care este tratată și definită BL, aceasta fiind importantă în studierea fenomenului de multilingvism și de migrație. Unul dintre cercetătorii care abordează problema biografiilor lingvistice este Brohy (1992). Sondajul realizat între 1983 și 1986 privind practicile lingvistice a douăzeci de cupluri și familii bilingve/multilingve din interiorul și din jurul localității Freiburg (Germania) avea ca scop să completeze și să diferențieze răspunsurile la întrebările închise a trei chestionare

(practici sociolingvistice și identități, abilități sau atitudini). S-a utilizat o cercetare cantitativă, pentru a se obține cât mai multe răspunsuri relevante cercetării.

O altă cercetătoare care a abordat tema biografiilor lingvistice este Anna Verschik, în studiul *Linguistic biographies of yiddish speakers in Estonia* (2002), bazat pe observarea unei comunități de evrei care locuiesc în Estonia. O parte a studiului este dedicată și limbii materne, care, atunci când e vorba despre comunități multilingve, nu se poate ignora. Yiddish este o limbă utilizată de poporul evreu din centrul și estul Europei dinaintea Holocaustului. Originea sa este un dialect al limbii germane, având și cuvinte din ebraică, dar și din alte limbi vorbite în Europa. Numărul vorbitorilor de yiddish din țările europene era diferit, dar toate statele baltice aveau autonomie culturală și educațională pentru minorități, oferind astfel condiții pentru păstrarea identității naționale a evreilor prin utilizarea limbilor yiddish și ebraică. Autoarea menționează faptul că termenul de limbă maternă nu se poate utiliza în cazul vorbitorilor comunității alese de către ea în studiul citat anterior. Anna Verschik caracterizează limba maternă pe baza a patru criterii:

1. Origine

În opinia autoarei, limba maternă este prima limbă învățată,

2. Identificare

Acest criteriu este divizat în intern și extern. În ceea ce privește primul subcriteriu, autoarea îl atribuie limbii cu care se identifică fiecare individ, iar al doilea se referă la frecvența cu care individul utilizează limba.

3. Competențe lingvistice

Potrivit acestui criteriu, limba maternă este limba pe care un individ o știe cel mai bine.

4. Funcții

Limba maternă este definită ca limba pe care vorbitorul o utilizează cu cea mai mare frecvență.

În finalul studiului, autoarea oferă două exemple de biografii lingvistice, identificând în fiecare prima limbă învățată, autoidentificarea, alegerea altei limbi și atitudinea vorbitoarei față de această limbă.

Un alt studiu, realizat prin metoda interviului, îi aparține lui Jiri Nekvapil, *Language biographies and the analysis of language situations: on the life of the German community in the Czech Republic* (2003), unde autorul discută despre biografiile lingvistice ale locuitorilor de origine germană, din Cehia. În opinia lui Nekvapil (2003), o biografie lingvistică este o relatare în care subiectul narațiunii este/sunt limba/limbile învățate, de-a lungul vieții, și modalitatea de utilizare a acesteia/acestora de către persoana anchetată, pe care lingvistul o numește narator.

O altă sursă consultată de către noi îi aparține lui Kristian Novak (2012) și este realizată pe baza unui corpus alcătuit din texte scrise, publicate sau nepublicate, ale membrilor mișcării ilire. Aceste texte erau scrise în dialecte croate, limba literară ștokavian (dialect al limbii pluricentrice sârbo-croate), germană și latină. Scopul acestei lucrări este observarea dinamicii evoluțiilor lingvistice și plurilingvismul germano-

croat din prima jumătate a secolului al XIX-lea și trecerea de la kajkavian (dialect sârbo-croat) la ștokavian.

I.2. Abordarea didactică

Din punct de vedere didactic, BL se manifestă mai ales ca autobiografie lingvistică, întrucât o persoană discută despre parcursul său de învățare. Din punct de vedere didactic, BL reprezintă un instrument important pentru dezvoltarea competențelor comunicative și se pretează unei duble utilizări. În primul rând, pentru studenți, reprezintă un prilej de întoarcere reflexivă, de autoevaluare a nivelului de limbă și, totodată, de conștientizare a greșelilor de limbă, și pot conduce spre corectarea acestora din urmă. În al doilea rând, pentru profesor, sunt un instrument prin care se pot înțelege nevoile fiecărui student, se pot îmbunătăți metodele de predare și, în același timp, aceste relatări ajută la adaptarea metodelor și a activităților la cerințele educaționale ale studenților. Nu în ultimul rând, acestea sunt o modalitate de a observa modul în care studenții utilizează repertoriul lingvistic.

Biografia lingvistică are un caracter narativ în care sunt cuprinse și descrieri, argumentări și explicații, întrucât persoana își povestește experiențele trăite și etapele parcurse în procesul de învățare, justificând decizii sau descriind contexte. Biografiile privesc evoluția competențelor în limbile străine vorbite, motiv pentru care acestea se pot realiza doar în cazul plurilingvilor.

Pertinența biografiilor este înscrisă în domeniul educației, abordare care oferă cunoștințe asupra învățării, prin experiența dobândirii de noi cunoștințe (prin utilizarea unor texte sau a unor ateliere de scriere, de exemplu). Această inițiativă se alătură orientării epistemologice a învățării de tip constructivist și socio-istoric. Biografia lingvistică este tratată ca o școală pentru sistemul de formare, iar activitățile se concentrează pe diversitatea lingvistică. Este folosită ca material didactic, permițând recunoașterea bilingvismului unui număr mare de elevi din mediul școlar.

În scopul utilizării BL în timpul orelor de limbă, Raphaël Baroni și Chiara Bemporad (2011) propun câteva activități, cum ar fi redarea de texte scrise, dezbaterile și utilizarea unui forum unde elevii/studenții sunt încurajați să povestească despre parcursul lor de învățare.

I.3. Abordare discursiv-generică în analiza discursului. Categoria de gen în AD

Wang explică faptul că toate teoriile genului, formulate până în momentul studiului său, au multe în comun, cu o suprapunere considerabilă, chiar dacă tratează probleme diferite și uneori din puncte de vedere teoretice diferite (2007). În sprijinul ideii sale, enumeră câteva paradigme de analiză existente:

1. Genurile reprezintă acte de comunicare caracterizate printr-un set de scopuri comunicative identificate și înțelese reciproc de către membrii comunității profesionale sau academice în care apar în mod recurent.
2. Genurile sunt construcții foarte structurate și convenționalizate, cu constrângeri asupra contribuțiilor permise nu numai în ceea ce privește intențiile pe care vorbitorul dorește să le exprime și forma pe care o ia discursul, ci și în ceea ce privește resursele lexico-gramaticale utilizabile în

scopul de a oferi valori discursive formale.

3. Genurile creează o distincție între membrii vechi ai comunității și cei noi, în sensul că celor din prima categorie li se atribuie cunoștințe variate și înțelegere mai profundă a genurilor decât celor din a doua categorie.
4. A patra teorie explică faptul că, deși genurile sunt considerate constructe convenționalizate, membrii comunității pot exploata resurse lingvistice, în scopul de a exprima nu doar intenții „private”, ci și „scopuri comunicative recunoscute social” (Wang 2007: 39).
5. Teoria următoare se concentrează asupra ideii conform căreia genurile sunt o reflecție a culturilor disciplinare și organizaționale și, în acest sens, se concentrează pe acțiunile sociale încorporate în practicile disciplinare, profesionale și instituționale.
6. Toate genurile au integritate proprie, care este adesea identificată cu referire la o combinație de factori textuali, discursivi și contextuali.

Toate aceste șase idei sunt relevante pentru diferite studii, iar în cadrul analizei discursului oral, se pot pune în aplicare în funcție de scopul analizei.

Pentru o analiză pertinentă a genului BL în studiul nostru, e necesar să avem în vedere atât structuri lingvistice, cât și contextul enunțării discursului, astfel că nu putem restrânge genul la un set de caracteristici aplicabile tuturor textelor, ci se recomandă o abordare globală pentru a înțelege și sensul creat în text prin intermediul diferitelor mărci lingvistice. Ce putem remarca la această teorie este faptul că, de cele mai multe ori, termenul de gen și cel de text se suprapun.

Genul reprezintă, așadar, o entitate care cuprinde toate textele cu aceleași caracteristici. Putem vorbi despre un gen ca BL, în condiția analizării unui corpus de texte care au aceeași structură secvențială, au un narator care povestește evenimente ale achiziției unei/unor limbi. Pentru a categoriza un text că aparține unui anumit gen, e necesar să privim toate palierele textuale, pentru a observa și structurile lingvistice ale acestuia. De exemplu, mărcile lingvistice de la nivelul micro oferă indicii cu privire nu numai la registrul de tip formal sau informal, ci și la tipul de secvențe (nivel mezo). Vom lua în considerare, în principal, aceste niveluri pentru a desprinde particularitățile BL ca gen narativ distinct de altele.

II. Corpus

În crearea corpusului, am optat pentru următoarele tipuri de texte:

1. Corpus pentru limba română, cuprinzând 85 de înregistrări audio și texte scrise. Pentru aceste texte, am dinstins trei subgenuri:
 - Biografie lingvistică dialogată, cuprinzând un număr de 66 de interviuri, 55 realizate cu studenți din anul pregătitor, 6 având participanți profesori universitari, 4 preluate de pe platforma www.youtube.com și un text preluat de la o emisiune radiofonică. Interviurile noastre s-au realizat

prin înregistrarea cu telefonul sau reportofonul a participanților cărora li s-a dat un set de întrebări ce vizau învățarea limbii române ca limbă străină.

- Biografie lingvistică monologată, cuprinzând un număr de 12 înregistrări, dintre care 3 au fost preluate de pe platforma www.youtube.com, iar restul de 9 reprezintă înregistrări ale unor studenți care au fost rugați să relateze cum au învățat limba română într-o înregistrare audio.
 - Biografie lingvistică scrisă, cuprinzând un număr de 7 texte, și anume 6 chestionare, dintre care 3 texte provin de la profesori sau lectori universitari, 3 provin de la studenți nemți, iar un text este redactat de filologul Laurent Duminy și preluat de către noi din volumul *Româna ca limbă străină - între metodă și impact cultural* (2008). Chestionarele realizate de către noi se bazează pe aceleași întrebări ca și în cazul celor orale (interviuri), cu mențiunea că răspunsurile au fost solicitate în scris.
2. Corpus pentru alte limbi (franceză, engleză, spaniolă și portugheză), în număr de 7, cuprinzând atât înregistrări, cât și texte scrise, urmărind aceeași divizare trei subgenuri:

- Biografie lingvistică dialogată, cuprinzând un număr de 2 interviuri ce vizează limbile portugheză (1 interviu) și italiană (1 interviu), realizate de noi prin aceeași metodă aplicată interviurilor pentru limba română.
- Biografie lingvistică monologată, cuprinzând 3 texte preluate de pe platforma www.youtube.com. Dintre aceste texte, două sunt BL create pentru limba franceză, iar unul pentru limba engleză.
- Biografie lingvistică scrisă, cuprinzând 2 texte ce vizează limba spaniolă, realizate de noi, având ca suport setul de întrebări utilizat și la interviuri.

În mare parte, corpusul este colectat de la studenți străini înscriși în anul pregătitor la două universități, Universitatea Babeș-Bolyai și Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, dar și de la diferite personalități, romaniști și româniști precum Rudolf Windisch, Bruno Mazzoni și, nu în ultimul rând, de la un lector francez, cadru didactic la Facultatea de Litere a Universității Babeș-Bolyai. Am optat pentru această varietate de texte pentru a observa printr-o analiză secvențială, structuri caracteristice biografiei lingvistice ca gen narativ specific.

După înregistrare, interviurile orale au fost transcrise utilizând semnul /, pentru a marca intonația ascendentă, iar \, pentru cea descendentă. Din cauza situației pandemice, unii dintre studenți nefiind în România în momentul realizării interviurilor, unele dintre acestea au fost înregistrate sub forma unor monologuri. Aceștia au primit întrebările într-un document trimis pe e-mail și au fost rugați să se înregistreze răspunzând la ele, fără să citească întrebarea. În schimb, altele au fost realizate la facultate, împreună cu studenții, înregistrându-se atât întrebarea adresată, cât și răspunsurile studenților.

III. Metodologie – analiză secvențială

Capitolul III al lucrării noastre prezintă metodologia de analiză a corpusului, mai exact analiza de tip secvențial poate distinge în mod pertinent structura BL de alte genuri narative, în special ca autobiografic.

Identificarea secvențelor o vom face după mărci lingvistice specifice fiecărui tip de secvență. Astfel, pentru delimitarea *secvențelor narative*, vom urmări, în special, verbele de eveniment la timpuri trecute (imperfect, mai mult ca perfect, perfect compus), adverbe de loc/timp și structuri care indică locul (nume de orașe, de țări) sau timpul. În secvența descriptivă, vom vedea că predomină substantivele și adjectivele. *Secvențele argumentative*, ca subcategorii evaluative ale descrierilor, au fost identificate pe baza evaluărilor personale ale vorbitorului și a unor conectori ca „pentru că”, „deoarece”, care introduc justificări ale acestor opinii. *Secvențele metalingvistice* au ca referent limba străină învățată, constituindu-se ca o descriere a acesteia cu aspecte privind morfologia, lexicul, sintaxa sau ca un ansamblu asupra întregului sistem al limbii. De asemenea, vom folosi o dihotomie a secvențelor de tip meta: *metalingvistice* și *epilingvistice*. Vom numi secvențe metalingvistice acele părți din discurs în care vorbitorul specializat descrie limba pe care a învățat-o, iar prin secvențe epilingvistice facem referire la descrierile nespecialiștilor unei limbi.

IV. Abordare discursiv-generică a BL

Capitolul IV abordează BL dintr-o perspectivă discursivă și a macrogenului narativ, pentru a observa particularitățile lingvistice ale biografiilor de tip lingvistic. În acest demers, am început cu prezentarea secvenței narative din perspectiva câtorva cercetători ale căror teorii sunt pietre de temelie în analiza genurilor narative, precum Labov și Waletzky sau Jean-Michel Adam. Pasul următor este expunerea câtorva genuri narativ-biografice mai des utilizate. După această trecere în revistă, dorim să prezentăm particularitățile secvențiale ale BL, pe baza analizei lingvistice fiecare secvență a textelor: secvența narativă, secvența epi-/metalingvistică, secvența descriptivă și cea argumentativă. Ultima parte din acest capitol se va concentra pe cele două subtipuri de biografii lingvistice: *monologale* și *dialogale* (amintite deja în capitolul II) și pe analiza secvențială a BL pentru alte limbi decât limba română. În acest sens, vom selecta unul dintre interviurile din corpus, restul se vor găsi în secțiunea *Anexe*, și vom realiza analiza pornind de la ipoteza că BL reprezintă un gen narativ. În analiză, am început cu segmentarea textelor, atribuind fiecărei secvențe o culoare (portocaliu – secvența narativă, roșu – secvența argumentativ/explicativă, albastru – secvența descriptivă, roz – secvența meta-/epilingvistică și verde – secvența culturală). Am optat pentru acest sistem, întrucât am efectuat și un calcul în funcție de numărul total de cuvinte din interviu/monolog. Cifrele rezultate vor fi înscrise într-o diagramă ce are scopul de a da seamă de configurația secvențială și de a scoate în evidență secvența predominantă.

IV. 1. Secvența narativă - structură generală

În descrierea generală a secvenței narative, vom pleca de la o bază teoretică pe care am luat-o ca

bază de referință, și anume cea propusă de Jean-Michel Adam. Opțiunea pentru teoriile elaborate de către acesta sunt definițiile de sinteză pe care le propune în literatura de specialitate. Prima noțiune la care vom recurge este *prototipul secvenței narrative*, în scopul de a observa dacă textele reținute de noi respectă această schemă generală.

Genul narativ poate apărea și în structurile discursului oral, atunci când este vorba despre povestirea unor experiențe trecute. W. Labov ridică problema unor astfel de situații în articolul *Some Further Steps in Narrative Analysis* (1997). Labov și Waletzky (1987) au demonstrat că efortul de a înțelege narațiunea este supus unui cadru formal, în special în definiția de bază a narațiunii ca alegere a unei tehnici lingvistice specifice raportării evenimentelor trecute. Cadrul dezvoltat de Labov și Waletzky pentru narațiuni orale de experiență personală s-a dovedit a fi util în abordarea unei largi varietăți de situații și tipuri narrative, incluzând memoriile orale, povești populare tradiționale, romane avangardiste, interviuri terapeutice și, cel mai important, narațiunile din viața cotidiană. Labov consideră că narațiunea reprezintă un act de vorbire alcătuit dintr-un început, un mijloc și un final. (Labov 1997: 395).

Secvența narativă privită de Labov și Waletzky (1968) cuprinde elemente preluate și de Jean-Michel Adam, dar cu denumiri diferite: *orientarea, complicarea, evaluarea, rezolvarea și coda*. În propoziția de orientare, sunt exprimate informații referitoare la situația de comunicare, personajele, locul și timpul acțiunii. A doua propoziție, *complicarea*, reprezintă derularea acțiunii, iar, propoziția a treia, *evaluarea*, cuprinde opiniile naratorului cu privire la cele povestite. Prin *rezolvare*, Labov și Waletzky înțeleg concluzia sau încheierea secvenței narrative. *Coda* reprezintă punctul în care se schimbă timpul verbelor, se trece de la timpul trecut al narării evenimentelor la timpul prezent prin care se face ieșirea din povestire. Se observă că atât William Labov, cât și Jean-Michel Adam delimitează secvența narativă în momente similare.

IV. 2. Genuri narativ-biografice

Pentru a desprinde specificul BL față de alte genuri narrative, în acest subcapitol, vom descrie unele genuri narativ-biografice, grupate în scrise și orale. În acest sens, vom porni de la definirea câtorva tipuri aparținând fiecărei tipologii și vom oferi câte un exemplu pentru acestea. Prima categorie pe care o vom menționa este cea a biografiilor scrise, în care se regăsesc genuri precum *biografia literară, autobiografia, memoriile, „amintirile” și CV-ul*. Pe de altă parte, biografiile orale cuprind mai ales discursuri de tipul: *istorie orală/„povestea vieții” (récit de vie), interviul narativ (entretien narratif)*.

Fiecare dintre tipurile amintite vor fi prezentate, nu doar din punct de vedere teoretic, ci vom oferi și un exemplu.

IV. 3. Biografia lingvistică. Particularități compozițional-generice

În acest subcapitol, vom încerca să arătăm specificul biografiei lingvistice, prezentând componentele acesteia. Vom proceda conform structurării genurilor în trei niveluri: *macro, mezo și micro*

(Moirand 2003), pentru a delimita, în textele adunate în corpus, *secvențele* (de la nivel mezo) constitutive ale nivelului generic (macro) al genului. Delimitarea secvențelor am efectuat-o pe baza mărcilor lingvistice (nivel micro) specifice fiecăreia. Astfel, pentru delimitarea *narativului*, am luat în considerare verbe de eveniment în relație de cauză-efect (la timpuri trecute, dar și la prezent), adverbe de timp. Pentru delimitarea *descriptivului*, am urmărit și am marcat substantive însoțite de verbe de stare (la trecut) și adjective. În ceea ce privește *argumentativul*, cheile de analiză au fost mărci lingvistice evaluative și justificative, iar, pentru secvența *epi-/metalingvistică*, am luat în considerare descrieri ale limbii în viziunea personală a vorbitorului. Ultima secvență, cea *culturală*, conține opinii personale cu privire la oamenii care trăiesc în țara limbii avute în vedere și elemente de civilizație a acesteia. Pornind de la premisa că niciun text nu este secvențial omogen, am încercat să identificăm componentele care apar predominant în biografia lingvistică, delimitându-le, în principal, prin elemente lingvistice specifice lor.

V. Abordare culturală

Capitolul V al lucrării prezintă o analiză culturală a corpusului pentru limba română, fiind împărțit în două subcapitole, primul dintre acestea având un caracter teoretic, în timp ce al doilea vizează analiza etapelor șocului cultural, pe baza secvenței culturale desprinsă din corpusul nostru pentru limba română.

V.1. Aspecte intercomunicative și interculturale.

V.1.1. Interlimba (IL)

Interlimba apare ca o limbă intermediară situată între etapa de pragmatizare a limbii, în care comunicarea se realizează prin intermediul utilizării unor cuvinte izolate, și cea a formării propozițiilor gramaticalizate, utilizând sintaxa. Fenomenul de interlimbă apare la nivelurile începătoare și intermediare, A1-B1, reprezentând o formă de limbă hibridă creată în scopul transmiterii de informații, dar care nu este corectă din punct de vedere gramatical. În această fază a interlimbii, apar cele mai multe creații pe baza sistemului, dar care sunt abateri de la normă.

V.1.2. Interferențe lingvistice

Orice formă prin care vorbitorul utilizează fenomene lingvistice preluate dintr-o limbă cu care se simte mai familiarizat în alta este numită *transfer lingvistic*. Fenomenul are drept scop comunicarea și transmiterea mesajului, iar, în lipsa bagajului corespunzător, vorbitorul apelează la această formă de comunicare. De multe ori, interferențele lingvistice apar foarte natural și nu sunt sesizate de vorbitor ca fiind „intruși” în limba-țintă. Interferențele lingvistice, numite și transfer lingvistic, apar în cazul bilingvilor și se referă la aplicarea conceptelor lingvistice din L1 în limba studiată. (Weinreich, 1953) Transferul lingvistic poate apărea în toate aspectele limbii, lexic, gramatică, pronunție a cuvintelor sau reguli ortografice. Fiind un fenomen destul de răspândit, este studiat în mai multe domenii de cercetare, precum sociolingvistică, psihologie și lingvistică.

V.2. Șocul cultural: o imagologie fragmentată

Un factor care însoțește învățarea limbii române sunt diferențele culturale ale României în comparație cu țările din care provin studenții. Acest fenomen este denumit în literatura de specialitate ca *șoc cultural* și se manifestă după ce indivizii ajung să locuiască o perioadă în țara-gază.

Șocul cultural reprezintă o experiență care se manifestă atunci când o persoană își schimbă domiciliul, mutându-se în altă țară. Unul dintre cercetătorii care a studiat acest fenomen este Kalervo Oberg (1960, 2009). Potrivit acestuia, șocul cultural dezvoltă patru etape:

- a. *luna de miere*
- b. *negocierea*.
- c. *ajustarea*.
- d. *adaptarea*.

V.2.1. Analiza șocului cultural pentru corpusul pe limba română

În urma segmentării textelor și a utilizării conceptelor teoretice propuse de Kalervo Oberg (1960), am plasat BL lingvistice în funcție de următoarele elemente.

1. Etapa I – „luna de miere”

În această etapă, am plasat 26 de BL printre care și interviurile 3, 4, 6, 30, 37 împreună cu monologurile 69, 70, 71, 72, 73, 77.

2. Etapa II – negocierea

În această etapă, i-am plasat pe cei care au petrecut aproape un an în România și care au reușit să aibă contact direct cu oameni, tradiții și obiceiuri. Aceste texte sunt următoarele: interviul 11, 49 și 54, aflate în secțiunea *Anexe*.

3. Între etapa II și III

Limitele dintre etape nu se pot stabili cu exactitate, în ceea ce privește șocul cultural, întrucât adaptarea și acceptarea unei noi culturi sunt procese psihologice care nu pot fi delimitate rigid, existând și o etapă intermediară. În acest sens, am plasat, în această etapă intermediară, cinci texte dintre care: interviurile 31 și 61, regăsite în corpul lucrării, iar 18, 21 și 34, în anexe.

4. În etapa III – ajustarea

Etapa III, numită ajustarea, reprezintă perioada în care o persoană începe să accepte noua cultură și să își creeze noi obiceiuri. În ceea ce privește corpusul nostru, am plasat aici șapte texte, dintre care interviul 41, plasat în corpul lucrării, și interviurile 12, 19, 22, 42, 46 și 52.

5. Între etapele III și IV

O altă etapă intermediară propusă de noi este perioada dintre etapele de ajustare și adaptare, unde am plasat unsprezece BL. Printre acestea, se numără: interviurile 16, 39, 68, 79, chestionarul 80, plasate în corpus, și interviurile 9, 10, 13, 15, 17 și 20.

6. Etapa IV – adaptarea

În ultima etapă, adaptarea, am plasat 28 de interviuri, utilizând aceleași criterii ca și în cazul celorlalte etape, mai exact ne-am bazat pe factorul timp, dar și pe informațiile furnizate de respondenți. Astfel, printre acestea, se numără interviurile 8, 14, 27, 28, 56, 57, 58, 59, 60, 63, monologurile 74, 75, 76, 81 și 83.

VI. Analiză secvențială corpus pentru limba română

VI.1. Biografie lingvistică orală

Prima categorie de BL analizată cuprinde texte orale înregistrate și transcrise de noi. În acest demers, vom clasa biografiile lingvistice în *dialogate*, prezente în prima subcategorie, și *monologate*, în cea de-a doua.

VI.1.1. BL dialogală

VI.1.1.1. Interviuri cu specialiști

În prima parte a subcapitolului, vom analiza acele texte care conțin secvența metalingvistică, aparținând unor profesori de limbi romanice și româniști. Interviurile vor fi analizate după modelul utilizat și în cazul studenților, așa cum se poate remarca în următorul model.

VI.1.1.2. Interviuri cu studenți

Interviurile propuse studenților conțin întrebări țintite, vizând locul de origine și/sau domiciliul acestora, limba/limbile vorbite în familii, alte limbi cunoscute, modul, motivația și perioada de învățare a acestora, opinia studenților asupra limbii române, situații în care e folosită și modul de percepere a mentalității/culturii românești. Ca exemplu de analiză, am selectat un interviu:

Interviul 3	
Ocupație: Student	Biografie lingvistică: limbă română
Țară: Turkmenistan	Limbă de contact : nu este cazul
Autor interviu: Maria Simina-Suciu	Durată interviu: 3 min 15 sec
Autor transcriere: Maria Simina-Suciu	Dimensiune transcriere: 1.5 pag

Î: de unde sunteți /

R: sunt din Turkmenistan \

Î: unde ați crescut /

R: am crescut în provincie dashoguz din turkmenistan \

Î: care este limba pe care o vorbiți acasă /

R: acasă familie mie și cu mine vorbit turk turkmen și rusă \

Î: ce alte limbi cunoașteți /

R: **știu** engleză / rusă / \

Î: cum și unde ați învățat limbile pe care le cunoașteți /

R: am stud \ **am studiat** limbă engleză / rusă / și rusă / prin participare la centre de limbi specială \ **am învățat** să citesc cărți pe cont propriU \

Î: de ce ați învățat limba română /

R: pe E / pentru că vreau să călătoresc în mai multe locuri din românie și vreau să studiez cultură locurile respect \

Î: de când ați început să învățați limba română /

R: **învăț** limbă românie din 8 octombriE / 2020 \

Î: cum vi se pare limba română / ce fel de dificultăți ați întâmpinat învățând limba română (de înțelegere gramatică scriere vorbire) / explicați

R: *nu mie* **vost foarte greu să intelegi limbă românie / dar am avut dificultate în gramatică / scrie / și vorbie / mai ales a fost dificil să vorbim **

Î: considerați că dacă locuiți în românia/ dacă ați locui în românia v-ar ajuta să învățați mai ușor limba română / de ce /

R: desigur \ da \ dacă aş trai în românie aş învată repede limbă românie vorbit cu oa oamie de acolo \

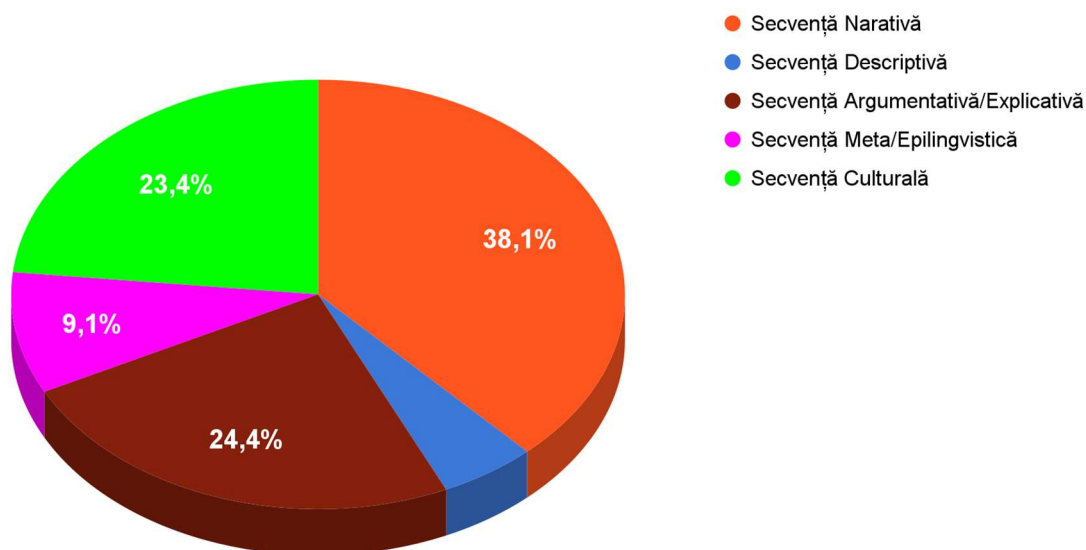
Î: în ce situații comunicați în limba română /

R: în prezent **studiem** online limbă românie vorbim limbă românie atunci când aaa **schimbam** întrebare și răspunsuri cu profesoare noștri pe o temă nouă \

Î: cum vi se pare mentalitatea românilor / (modul în care gândesc, cultură)

R: **cultură românească este o valoare materiale / și spirituale / produs in românie românia are o cultură unică care este un produs al georfie sale unice și evoluție stale istorice \ în plus modul lor de gândire le-au oferit o mare oportunitate de a lasă o amprentă asupra istorie \ aş dori să studiez în detaliu istorie și cultură românie**

Analiză Secvențială - Interviu 3

Secvență Narativă 38,1%, reprezentând 75 de cuvinte din 197 de cuvinte.

Secvență Descriptivă 5,1%, reprezentând 10 cuvinte din 197 de cuvinte.

Secvență Argumentativ/Explicativ 24,4%, reprezentând 48 de cuvinte din 197 de cuvinte.

Secvență Meta/Epilingvistică 9,1%, reprezentând 18 de cuvinte din 197 de cuvinte.

Secvență Culturală 23,4%, reprezentând 46 de cuvinte din 197 de cuvinte.

Astfel, Secvența narativă este marcată de verbe la prezent și perfect compus, precum „am crescut”, „vorbit” (vorbesc) „învăț”, „studiem”, iar cadrul temporal este stabilit prin expresia „în prezent”, evaluării imediat urmate de exemplificări justificative. Pentru secvența descriptivă, am marcat grupuri sintagmatice care conțin adjectivele „dificil” și „greu” însoțite de verbul „a fi”: „nu mie vost foarte greu”, „a fost dificil”. În ceea ce privește secvența explicativ-argumentativă, am desprins cauzalul „pentru că”, specific nivelului de limbă A1, dar și explicativul „desigur” al opiniei exprimate în întrebarea precedentă. Am identificat, în această secvență, expresii care țin de interlimbă prin utilizarea greșită a perfectului compus al verbului a fi („a-i fi fost”), datorate timpului de studiu redus, în jur de patru luni de studii online. De asemenea, un alt factor ce a influențat gradul de dobândire a limbii române a fost expunerea redusă la aceasta, studenții nefiind prezenți fizic în România. Dimensiunea și complexitatea secvenței descriptive sunt corelate cu nivelul de limbă al vorbitorului prin faptul că la nivelurile începătoare adjectivele nu sunt atât de utilizate ca în cazul celor superioare. Pentru secvența epilingvistică, am marcat o parte din răspunsul general: „am avut dificultate în gramatică, scriere și vorbire”, iar răspunsul scurt se explică tot prin nivelul de limbă al vorbitorului. Observăm, pentru acest text, că secvența descriptivă se îmbină cu cea epilingvistică. Menționăm că vom considera această secvență drept epilingvistică, deoarece vorbitorul nu este specializat, ci doar inițiat în metalimbaj prin intermediul cursurilor de limbă.

Organizarea la nivel mezo a textului arată, conform graficului, că secvența narativă este predominantă, fiind urmată de cea culturală, marcată cu verde în textul nostru.

În termenii de șoc cultural, discutat în capitolul anterior, menționăm că vorbitorul se plasează în prima etapă, cea a „lunii de miere”, din cauza contactului redus cu cultura României, mijlocit doar prin intermediul orelor de limba română.

VI.2. Biografie lingvistică scrisă

Pentru această parte a lucrării, textele au fost culese de la profesori universitari și studenți care au învățat limba română, utilizând metoda chestionarului și unde am aplicat același set de întrebări ca în cazul interviurilor. Metoda de analiză a fost aceeași, textele au fost segmentate în secvențe și a fost cuantificat numărul de cuvinte din fiecare dintre acestea în scopul de a vedea care este cea predominantă.

VI.2.1. Chestionare cu specialiști

Chestionarele cu specialiști au fost culese, prin email, de la profesori și lectori universitari din Cehia și Japonia. Pentru analiză, vom aplica aceeași metodologie ca și în cazul interviurilor, ele fiind bazate pe setul de întrebări utilizat anterior.

VI.2.2. Chestionare cu studenți

Ultima parte a acestui subcapitol este dedicată răspunsurilor studenților la chestionarul propus de noi, analizate după modelul utilizat și anterior, împreună cu înscrierea datelor rezultate în grafice.

VI.2.3. Analiza utilizării secvențelor constitutive ale BL

În urma etapelor analizei secvențiale, așa cum le-am discutat anterior, am realizat o altă serie de diagrame, prin formulele de calcul ale distribuției normale, în scopul de a urmări frecvența utilizării fiecărui tip de secvență (narativă, descriptivă, argumentativ/explicativă, meta-/epilingvistică și culturală) pe întreg corpusul destinat limbii române. Datele preluate pentru calculul distribuției normale se regăsesc în graficele aferente fiecărui text, fie el oral sau scris. În acest sens, procentajele medii ale secvențelor sunt după cum urmează:

- Secvența narativă: 43,14%, fiind cea majoritară;
- Secvența descriptivă: 8,42%;
- Secvența argumentativ/explicativă: 21,8%;
- Secvența meta/epilingvistică: 11,92%;
- Secvența culturală: 8,42%.

Concluzii

În lucrarea noastră, ne-am propus să aducem o abordare nouă asupra conceptului de biografie lingvistică, din perspectiva analizei discursului, încercând să definească BL ca gen narativ, bazându-ne pe un corpus format din nouăzeci și două de texte, scrise și orale. Pornind de la cercetări deja existente, în didactică și sociologie, am analizat BL dintr-o perspectivă a analizei discursului, demonstrând că sunt texte predominant narative.

În ceea ce privește analiza discursiv-generică și încadrarea BL în genurile narative, am optat pentru segmentarea textelor în secvențe discursive, pe baza mărcilor lingvistice care le definesc. Am urmat, în acest sens, descrierea genurilor propusă S. Moirand pe trei niveluri de textualizare: *micro* (mărci lingvistice), *mezo* sau *median*, pentru unitățile secvențiale prototipice (narativă, descriptivă, argumentativă, meta-/epilingvistică, culturală) constitutive ale nivelului macro (generic). Pentru o mai bună vizibilitate, am evidențiat fiecare secvență folosind câte o culoare diferită, ușurând astfel observarea acestora, facilitând și cuantificarea cuvintelor aferente. După acest proces, am generat o diagramă, bazându-ne pe datele obținute anterior, în scopul de a observa ponderea fiecărei componente textuale. Prin metodologia aleasă, am putut demonstra că, în întreg corpusul de BL, secvența narativă este cea dominantă și, deci, definitorie pentru genul BL.

După realizarea analizei, putem afirma că BL reprezintă un gen narativ distinct de alte genuri narativ-biografice prin prezența secvențelor epi-/metalingvistice. Deși în cercetarea noastră ating procentajul de doar 8,8 %, în diagrama distribuției normale, din capitolul VI, reiese că majoritatea textelor, peste 83 % dintre acestea, conțin descrieri ale uneia sau a mai multor limbi, cu o frecvență cuprinsă între 5% și 42,5 %.